

VASTARNO lil vaše
VIKTIME taro **FAMILIAKORO**
BILAČHO ZURALIPE

maj 2017, Skopje

VASTARNO

VIKTIME taro FAMILIAKORO

BILAČHO ZURALIPE

Ikalutno:

Khedipe vaši emancipacia, solidarnipe
thaj jekhipe e džuvljengoro - ESE

Ul. Maksim Gorki br. 20-1-4, Skopje

Tel: 02 3298 295; 3298 296

Faks: 02 3211 453

www.esem.org.mk

I studia si finansirime katar:

Vašo vastarno lil...

O Vastarno lil vašo arakhipe e seksualnikane butjarnengoro katar o zuralo bilačhipe si kotor e seriatar vastarne lila save so si kerde e džuvljenge save si viktimia ko bilačo zuralipe, kerde katar o Proekto e USAID-eskoro vašo juristikano arakhipe e džuvljengoro. O proekto e USAID-esko kerel o Khedipe vaši emancipacia, solidarnipe thaj jekhipe e džuvljengoro ESE ano jekhajekh butikeripe e Putarde vudaresa Makedonia - La strada thaj i koalicia "Seksualnikane thaj satipaskere čačipa e marginalizirime khedinengoro: thaj astarel e trin klidarde komponente: lačharipe e juristikane procedurakoro ane vastušeja save so si phandle e bilače zuralipasa thaj e diskriminaciasa upral e džuvlja; anglipe e zakoneskere pervazeskoro savasa ovela dendo arakhipe e biktimengoro katar o bilačo zuralipe thaj anglipe e butjakoro e dizakere organizaciengoro save so den juristikano dendo dumo e džuvljenge katar o bilačo zuralipe thaj diskriminacia.

Panda isi patrijarhalnikane baripena thaj prejudicie vaši rola e džuvljakiri ani familia thaj ano amalipe save so si suštinakere fakoterstar thaj dela asaripe upral o toleriripe thaj minimiziripe e jerikane bazirime bilačhipaskoro, sar thaj o rodipe e došakoro thaj e obligaciakoro vašo bilačhipe kori e viktimia. Bezexaske, baro kotor adale pozengoro si kerde thaj ke prezententia e instituciengoro ko sistemo, thaj adathar isi thaj dendo dumo thaj arakhipe e viktimongoro katar o bilačhipe saveske ka ovel arakhli adekvatikani, ko vaxt thaj kvailtetnikani činavdipe. Thaj e viktime nanaj kodobor informirime vaše lengere čačipena thaj e akanutne šajdipa vašo lengoro arakhipe katar o bilačhipe. Kodole sebestendar gindinaja kaj ano proceso e deipaskoro dumo e viktimenge trubul te ovel savaxtuno informiripe thaj kuražipe.

E vastarne lila si kerde upral i funda e eksperenciakoro save so sine e viktimen katar o familiakoro bilačhipe, kinobikinipe e manušenca thaj e seksualnikane butjarnenca ani relacia e respaskoro dži e autorizirime institucie thaj arakhipe save so sine lenge dende.

Patjas kaj ano Proekto e USAID-eskoro vašo juristikano arakhipe e džuvljengoro prekal e kerde legarutne lila ka ovel dendo o barjovipe e informiripaskoro e viktimengoro vaše zakoneskere mehanizmia vašo arakhipe thaj panda pobuter ka del len kuraži te labaren akala mehanizmia vašo arakhipe katar o bilačo zuralipe.

O vastarno lil vašo arakhipe e viktimengo katar o familiakoro bilačo zuralipe ikerel informacie vaše napia vašo arakhipe thaj sudoskere arakhipa kori e viktimia katar e familiakoro bilačo zuralipe thaj šaj te oven kerde katar o familiakoro bilačo zuralipe.

1.

XULIPE

O familiakoro bilačhipe si serioznikano amalikano pharipe savo so si sa pobare pharipasa thaj si sa pobut amende. Sakoja djujto džuvli ani amari them si viktima e psihologikane zuralipaskiri, sakoja pandžto džuvli khuvel pes jekhe terminirime formasa katar o fizikano bilačhipe, džikote o seksualnikano bilačhipe maškar e duj partneria panda si tema savake amen butvar na keras lafi ano amaro trujalipe. Bare džanlipastar si te ovel džanlo kaj o fundavno sebepo vašo ikljovipe e familiakere bilačhipaske si o astaripe e patrijarhalnikane baripangoro thaj i tikni rola e džuvljakiri ani relacia e muršesa ano prandipe thaj ani familia. I situacia si alarmantnikani, isindo ko dikhipe kaj ovela lafi vašo bilačhipe so ovela palo phandle vudara, ane amare khera, kote so majbut trubul te ova sigurno thaj arakhle. O relaciripe e bilačhutneskoro si dromardo kori o keripe e kontrolakoro upral i viktima, a te šaj te činavel pes o bilačhipe, trubutno si te ovel vakerdo kodoleske, trubutno si te ovel prijavime thaj te ovel rodime dendo dumo kori e autorizirime institucie.

Akava Vastarno lil si kerdo e viktimenge katar o familiakoro bilačhipe savenge trubul dendo dumo thaj arka te šaj te činaven o dživdipe ano bilačhipe. Ano kodova drom akava Vastarno lil ikerel xarno thaj šukar xramovipe e phirdengoro save so i viktima trubul te kerel kana isi proceso, o thavdipe e procedurakoro thaj o vakerdipe e tiknevaxteskere napiengoro vašo arakhipe katar o familiakoro bilačhipe katar i rig e sudongiri. Thaj adjaar, ano Vastarno lil si dende thaj e detalnikane informacie ani relacia e došalkeripaskere procedura save so ovena kerde mamuj e kerutnengere e familiakere bilačhipaskere thaj so si majbare džanlipastar, vakerdo si o čhani vašo keripe jekhe personalnikane planoskoro vašo arakhipe thaj planiripe e phirdengoro kana isi riziko vaj tumenge vaj e dženege katar tumari familia.

FIZIKANO BILAČHIPE si kerdo kana isi fizikani zur vaj pale damkeripe kaj kodova ka ovel kerdo upral i džuvli katar o zuralnikano partnero vaj aver pherdeberšengoro dženo ki familia. Khuvipe, čhamidinipe, boksia, cidipe e balendar, čhudipe e vastušejenca, ratvardipa katar e ververikane arme si samo kotor katar e forme katar o fizikano bilačhipe.

PSIHOLOGIKANO BILAČHIPE si kerdo prekal: kontrola e džuvljakoro, kontrola ke lakere kontakta, izolacia, kiskanipe thaj keripe emocialnikane pharipa kori late, nadeipe te kerel buti avrial e kherestar, teljardipe anglo aver manuša, rodipe te džal te dikhel peskoro sastipaskoro arakhipe thaj insistiripe te džanel kasa thaj kana si sa o vaxt.

SEKSUALNIKANO BILAČHIPE si vakerdo prekal e zoresa kerdo seksualnikano vjavahari ja pale aver tipo e seksualnikane aktivipangoro sar: sekso zoresa, bimanglo seksualnikano vjavahari, teljardikao seksualnikano vjavahari, zori te ovel dikhlo pornografikano materialo thaj deipe avereske.

2.

Čhania arakhipaskere

Keren tumaro plano vašo arakhipe

Jekhto trubutno phird tumare arakhipaske si korkori te keren tumaro plano vašo arakhipe. O **plano vašo arakhipe** ikerel informacie adaleske so trubul te keren kana isi čipota katar o riziko e bilačhipastar, džikobor panda dživdinena ani zuralipaskiri khedin ja pale džikobor sien

ulavde katar o bilačhutno thaj izi riziko vov fizikane te atakuinel tumen thaj tumarepašutnen. Kana kerena o plano e arakhipaskoro trubul te džanen akala butja:

- **Keren plano vašo mukhipe e khereskoro anglo te ovel kerdo o bilačhipe.** Ani asavki situacia trubul angleder te džanen kaj ka džan thaj sar ka resen adari. Adava šaj te oven pašutne thaj amala, savende ka garaven tumen te isi riziko ja pale autorizirime institucia savi so ka del tumen arakhipe;
- **Keren lista katar e bare džanlipaskere telefoneskere** genja thaj arakhen olen ko sigurno than. Adava šaj te oven telefoneskere genja e pašutnengere, amalengere, dizutnikane organizaciengere savenge šaj te roden kana isi riziko.
- **Kheden e trubutne dokumentia,** sar so si: plesutni karta, pasaporto, ikaldipa katar e lila e biandengoro e čhavege, ikaldipe e pranidipaskere, sastipaskiri karta, činavipe katar o sudo baše napia vašo arakhipe, bakakere esapina thaj av. Kana isi čipota katar o riziko thaj mukhip[e e khereskoro ka oven tumenge trubutne te šaj te len len sigate thaj lokhe te mukhen o kher.

Napia vašo arakhipe

Te sien viktima katar o familiakoro bilačhipe thaj isi tumen trubutnipe katar o dendo dumo thaj arka, et šaj te ovel nakhavdi i situacia šaj te roden katar e centroja vaše socialnikane butja, policiakiri stejsia so si majpaše, sastipaskere khera thaj terminirime dizutnikane organizacie, save so ka šaj te den tumen dendo dumo (i lista e kontaktongiri katar e institucie thaj organizacie si ano agor e Vastarne lileskoro).

O arakhipe e sigutnipaskoro thanardipe tumenge thaj tumare čhavege, psihosocialnikano dendo dumo thaj tretmano, arakhipe e juristikane dende dumeskoro thaj konsilo si sade kotor katar e **napia vašo arakhie** so si tumenge telo vast. Isi teleder thaj lista e napiengere save so den e dende institucie.

Thanardipe ano centro vaše manuša save so si viktime e familiakere bilačhipaskoro. Kana isi realnikano riziko palo tumaro sastipe thaj dživdipe, o centro vaše socialnikane butja šaj te arakhel tumenge thanardipe so šaj te ovel majbut trin masekia thaj šajdipasa te ovel panda trin masek.

Kujdesit shëndetësor falas. Bilovengoro sastipaskoro arakhipe. E sastipaskere institucie thaj e sastipaskere butjarne si durudži bilovengoro te keren e dikhljaripa thaj aver medicinakoro tretmano thaj te den tumen adekvatikani medicinakirij dokumentacia.

Adekvatikano psihosocialnikani intervencia thaj tretmano. Akava napi si realizirime prekal e deipa e jekhutne informaciengoro, dende dumeskoro thaj arkakoro savi so ovel dendi katar i rig e centrongooro vaši socialnikani buti thaj e dizutnikane organizacie save so den psihosocialnikane servise.

Psihosocialnikano tretmano ano konsilipe. O bičhalipe ano konsilipe e viktimongo katar o familiakoro zuralipe ovel kerdo tumare razipasa thaj upral i funda e zurarde trubutnipaskoro vaši specifikani phirnipaskiri arka thaj tretmano ane jekhutne konsilipa.

Arka e familiake vašo ničalo školipe e čhaveskoro. O Centro vaši socialnikani buti lela trubutne napia e čhaveske te phandel pes vaj pale te džal te kerel ničalo sikljovipe, arakhel školakoro priboro thaj lela aver trubutne butja jekhajekh e trubutnipanca.

Juristikani arka thaj autoriziripe. O juristikano dendo dumo haljovela deipa e juristikane konsilongooro, vaj pale informiripe tumare čačipangoro thaj e zakoneskere proceduripe tumare arakhipaske, preperipa ke deipa thaj autoriziripa anglo autorizirime sudoja. O juristikano dendo dumo ovela kerdo katar e centroskiri rig vaši socialnikani buti thaj e dizutnikane organizacie.

Ekonomikano baripe e viktimongooro prekal olakere aktivnikane phandipa ko kurko e butjakoro. O phandipe e simengoro save so si viktimia ane aktivnikane napia vašo butikeripe ovela organizirime prekal i kolaboracia e centyroskiri vaši socialnikani buti thaj i Agencia vašo butikeripe ki Republika Makedonia - autorizirime centro vašo butikeripe.

Palo prijavipe e familiakere bilačhipaskoro ano CRS, džikobor tumen hošinen tumen kaj si tumenge ko riziko o dživdipe thaj o sastipe thaj e dženenge tumare familiatar, šaj te roden te ovel kerdo plano vašo arakhipe katar i rig e multisektorikane phirnipaskere timoskoro, savo so keren e prezententia ko CRS, policia, sastipaskiri institucia, khedipe e dizutnengoro.

3.

Sudoskoro arakhipe e viktimengoro katar o familiakoro bilačhipe

Vašo arakhipe čhand vašo familiakoro bilačhipe šaj te vazden procedura anglo sudo ano tumaro than e dživdipaskoro. Ko akava čhani ka šaj te arakhen tumen thaj tumare pašutnen katar o palekeripe e bilačhipaskoro, vaj pale ka sikaven e zuralutneske kaj leskoro vjavahari nane dendo thaj si telo sankcie. Ano kotor so avel si dende thaj e sudoskere procedure kana isi deipe e tikne vaxteskere napiengoro vašo arakhipe thaj došalkeripaskoro proceduripe mamuj o bilačutno vaše kerde došalkeripaskere butja sar rezultato e familiakere bilačhipaske.

3.1. Arakhipe e viktimengoro katar o familiakoro bilačhipe prekal e tiknevaxteskere napia vašo arakhipe (pmz)

E vazdipasa akale procedurakoro tumen šaj te arakhen tumenge sigutno arakhipe thaj arakhipe tumare pašutnenge thaj te činaven o familiakoro bilačhipe. E vakerde napia vašo arakhipe den buti sar prevencia ani relacia e zuralipasa thaj von šaj te oven kerde ani situacia kana mukhlen thaj kana panda dživdinena e bilačhutnesa. I procedura ovela vazdime palo bahani e keripaskoro tikne vaxteskere napia vašo arakhipe dži o sudo ano than tumare dživdipaskoro. Ko agor akale Vastarne lileskoro isi formularo so šaj te len le thaj te roden e bahania vašo vakerdipe e PMZ-ngoro. Ano bahani jekhajekh e arakhipasa so si tumenge trubutno, ka šaj te roden katar o sudo thaj deipe jekhe ja pobuter katar e avutne tikne vaxteskere napia vašo arakhipa:

Dži Fundavno sudo

DELA:

Anav thaj familiakoro anav

adresa thaj than e dživdipaskoro e simakoro savi so dela o
Bahani vašo tiknevaxteskoro napi vašo arakhipe

MAMUJ:

Anav thaj familiakoro anav

adresa thaj than e dživdipaskoro e simakoro savi so dela o
Bahani vašo tiknevaxteskoro napi vašo arakhipe

BAHANI VAŠO DEIPE TIKNEVAXTESKORO NAPI VAŠO ARAKHIPE KATAR O FAMILIAKORO BILAČHIPE

Xramovipe e aktongoro katar o bilačo zuraldipe (kana ulo sa adava so si phandlo e familiakere bilačhipasa; isi vaj na aver aktia angleder adava; čhani sar sine kerdo o familiakoro bilačhipe thaj sine tumen vaj na ratvardipe; odindjen vaj na ani sastipaskiri institučia arka vašo ratvardipe; dende prijava džieautorizirime institucie vaj na thaj kote)

Tasdivo: Den tasdivia savenca šaj te zuraren tumaro upre dendo vakerdipe:

- O ašundipe e tasdivutnengoro save o ka šaj te vakeren vašo bilačhipe
(te isi tumen terminirime tasdivutno vakeren leskoro anav, familiakoro anav, adresa thaj than dživdipaskoro)
- Rodipe vašo deipe zurardin kaj tumen prijavindjen e čipote vašo familiakoro zuraldipe
(vakeren save policiakere stejstiate)
- Zurardin vašo čipote savende sine familiakoro bilačhipe *(vakeren save policiakere stejstiate)*
- Dokoreskoro sertifikat o vaj aver medicina kiri dokumentacia vašo cidim psihologikane vaj fizikane trauma.
- Fotografije katar e khuvdipa.
- Aver trubutne tasdivipa, *(sar missal kaj isi les legalnikani arma, vaj vahevdipe e tasdiveskoro kaj isi les bilegalnikani arma, tasdivipa vašo angle derutne hospitalizacie, indicia kaj lela alkohol, evidencija katar i služba vašo evidencija e telefoneskere akharipangoro thaj av.)*

Vašo isipe riziko palo miro arakhipe e dživdipaskoro thaj jekh e terminantena katar e džene 35 katar o Zakono vašo prevencija, činavdipe thaj arakhipe katar o familiakoro bilačhipe dava bahani e sudo te anel

SOLLUCIA VAŠE TIKNEVAXTESKERE NAPIA

Savesa o prijavime _____ ka oven leske dende Tiknevaxteskere napia vašo arakhipa thaj adava:

O deutno te rotirinel sa e PMZ save so rodela

1. Bidendipa te damkerel kaj ka kerel familiakoro bilačhipe;
2. Bidendipa te maltretirinel, dukhavel, telefonirinel, kontaktirinel vaj aver čhani te komunikirinel;
3. Bidendipa te avel paše dži o kher, škola, butjarno than vaj aver terminirime thaj o si than kote džas amare familiasa;
4. Cidipe e kherstar bizo te ovel dikhlo o preperipe kaskoro, dži o anipe e agorde deciziakoro katar o sudo;
5. Bidendipe te ovel les jagali arma vaj adava te ovel lestar lelo;
6. Durudžipe te iranel e vastušeja save so si trubutne vašo hošipe e sakodiveskere trubutnangoro e familiakoro;
7. Obligativnikano parvaripe e familiakoro;
8. Džaipe dži o adekvatnikano konsilipe;
9. Obligativnikano sastaripe, džikobor si labarutno e alkoholeskoro vaj aver psihotropikane supstance vaj aver nasvalipe;
10. Deipe love vašo medicinakere thaj aver xardžipa so si kerde katar o familiakoro bilačhipe;
11. Deipe savo te si aver napi so o sudo gindinel kaj si trubutno te šaj te ovel kerdo sigurnipe thaj lačhipe e aver džzenenge katar i familia.

Data: _____ Dela: _____

TIPO KATAR E TIKNEVAXTESKERE NAPIA VAŠO ARAKHIPE	DŽOVAPIME INSTITUCIE VAŠO REALIZIRIPE
1. Te na del e bilačhutneske te damkerel tumenge kaj ka kerel familiakoro zuralo bilačhipe/ zurbilačhipe.	Thaneskiri autorizirime policiakiri stejsia.
2. Te na del e zuralutneske te kerel tumenge maltretiripe, emocionalnikano bilačhipe, tefoniripe, kontaktiripe vaj aver čhani e komunikaciakoro tumenca vaj familiasa.	Thaneskiri autorizirime policiakiri stejsia.
3. Te na del e zuralutneske te avel dži o than dživdipaskoro, škola, butjarno than vaj aver than saveste avela aver dženo e familiakoro.	Thaneskiri autorizirime policiakiri stejsia.
4. Te del damkeripe te ovel cidime o zuralutno katar o kher, bizo te ovel dikhlo kaskoro si dži o agorutno decizipe katar o sudo.	Thaneskiri autorizirime policiakiri stejsia.
5. Te na del e zuralutneske te ovel les jagali arma vaj adava te ovel lestar lelo.	Thaneskiri autorizirime policiakiri stejsia.
6. Te del damkeripe e zuralutneske te iranel e vastušeja save so si leske trubutne vašo hošipe e sakodiveskere trubutnipango e familiakoro.	Jekhajekh e zakonesa vašo kerdipe katar i rig e kerdutneskoro.
7. Te del les durudžipe te parvarel e familia.	Jekhajekh e zakonesa vašo kerdipe katar i rig e kerdutneskoro.
8. Te del les damkeripe te džal ko adekvatnikano konsilipe.	Specializirime konsilipe.

<p>9. Te džal ko obligativnikano sastaripe, džikobor si labarutno e alkoholeskoro vaj aver psihotropikane supstancengoro vaj isi les aver nasvalipe.</p>	<p>E sastipaske institucie vašo tretmano e simengoro save so si labarutne e drogakere thaj e alkoholeskere, sar thaj e simengoro saven isi terminirime psihologikano nasvalipe.</p>
<p>10. Te del les te pokinel sa e medicinakere thaj aver xardžipa kerde katar o familiakoro zurbilačhipa.</p>	<p>Jekhajekh e zakonesa vašo kerdipe katar i rig e kerdutneskoro.</p>
<p>11. Te del savi te si napi so ka ovel trubutni te šaj te arakhel sigurnipe thaj šukaripe tumenge thaj e dženenge e familiakere.</p>	<p>Ano adhinalipe katar o tipo e vakerde PMZ-engoro.</p>

Bahani vašo deipe e tiknevaxteskere napiengoro dži o sudo so šaj te ovel dendo personalno. Thaj adjaar terdjol tumaro anav so šaj te del o advokato vaj dizutnikani organizacia so dela tumen dendo dumo thaj arka. Ani sigutni situacia, kana isi serioznikano riziko palo tumende thaj tumare pašutne, i procedura anglo sudo bizo tumaro leipe than thaj dela e tiknevaxteskere napia vašo arakhipe. Ano kotor so si xramome sar trubul te ovel kerdo e sudoskoro proceduripe ano adhinalipe kodolesa si vaj na o bahani dendo tumendar personalno vaj katar i rig e dende instituciendar.

Džikobor o bahani dena personalno tumen, anglo deipe si trubutno te kheden tasdivipa savenca zurardena o nakhlo zurbilačhipa ki familia. Adale resarinake len dendo vakerdipe katar tumare pašutne, amala, komšie save so ka šaj te den tasdivipe vašo zurbilačhipe, keren fotosja katar e ratvardipa, roden medicinakoro zurardipe katar e sastipaskere institucie vaše dende ratvardipa, roden raportia katar e institucie kote so angleder adava denden vakerdipe e zurbilačhipaske.

Kana ovela dendo o bahani e khedime tasdivipanca trubutno si te oven pokime e sudoskere takse katar 480,00 den. Te nane tumen finansiakere pokinipa vaše sudoskere takse, ano bahani den o rodipe te oven tromalkerde e sudoskere taksendar. Adaleske si trubutno tumenge zurardipe katar UJP, Agencia vašo butikeripe thaj e centroja vašī socialnikani buti, sar tasdivo kaj nanetumen realizirime ande love.

Palo deipe e bahaneskoro, o sudo ka del data vašo ikeripe e sudipasko thaj ka akharel tumen te len than. Thaj adjaar o sudo del kopia katar o dendo rodipe thaj akhardipe e bilačhutneske te avel ko sudope. Te sien ulavde katar o zuralutno thaj mangena te na ovel pučardi tumari adresa, abahani roden e sudostar te na pučarel akala evidentura. O dendo sudope šaj te ovel ikerdo thaj bizo thanipe e zuralutneskoro, džikobor e tasdivia si jakhdikhle katar o familiakoro zurbilačhipe thaj e palplaunipa lendar. O sudo ano roko katar efa dive katar o deipe e bahaneskoro trubul te rodel sa e tikne vaxteskere napia vašo arakhipe.

Ko sudope oven preparirime te den vakerdipe adaleske so ulo tumenge thaj te xramonen sar kodova sa sas tumenge kerdo sar familiakoro zurbilačhipe. Vakeren kana jekh to far sas tumenge kodova kerdo, kana sa ulo tumenge, vakeren o vjavaharipe e zuralutneskoro thaj vakeren i situacia kana sine tumen majbut dar. Tumare vakeripastar o sudia ja anel phandlo lafi e zuralutneske thaj ka del tiknevaxteskere napia vašo arakhipe.

Ani situacia kana vašī tumari sigutni procedura o bahani si dendo katar i rig e policiakoro vaj centralakoro vašī socialnikani buti, o sudo bizo te ikerel sudope, ano roko katar e 24 aria anela decizia vašo deipe e tiknevaxteskere napia vašo arakhipe.

Ani decizia e sudoskiri šaj ko sa vaj tikne kotoreste te leljar e dende PMZ vašo periodo katar trin masekia dži jekh berš.

O sudo informirinel e zuralutne vašī andi decizia thaj e sankcie save so ka oven ko zur, džikobor von na patjivkerena pumen.

Džikobor o sudia na dendja tiknevaxteskere napia vašo arakhipe thaj tumen sien bisigurnikane thaj biarakhle. Roden katar i policiakiri stejsia te arakhel tumenge arakhipe. Pobuter informacie akaleske ka arakhen ano kotor katar i došalkeripaskiri procedura vašo arakhipe e viktimgo katar o familiakoro zurbilačhipa.

Džikobor o sudo na vakerdja e rodime tiknevaxteskere napia vašo arakhipa thaj na sien hošime e deciziasa e sudoskiri trubutno si te den rovdipe dži o Apelaciakoro sudo savate ka den rodipe kaj o nadeipe sar so tumen roden thaj o nanipe e tiknevaxteskere napiengoro vašo arakhipe PMZ o sudo na baxtagordja te arakhel ko zakono zagantirime arakhibaskoro.

Čhinavipe, averkeripe thaj durederipe e dende tiknevaxteskere napiengoro vašo arakhipe

Ano periodo džikaj si kerdo o egzekutivipe e napiengoeo šaj te ovel deipe e neve bahaneskoro dži o sudo so rodel:

- čhinavipe e dende PMZ-engoro anglo te nakhel o roko, džikobor tumen gindinea kaj si kerdo o resipe vašo savo sas dendo o rodipe vaše napia (misal: ani situacia kana o bilačhutno averkerdja peskoro vjavahari thaj ule pošukar tumare maškarplesutne vjavaharia);
- averkerdipe e dende napiengoro, džikobor gindinena kaj o dendo decizipe nanaj adekvatikano.

Džikobor isi tumen trubutnipe katar o durederipe e napiengoro, palo thavdipe e rokoskoro vašo save so si pale kerde, den nevo bahani dži o sudo.

Džikobor o zurbilačhutno na patjvkerel e sudoskiri decizia roden katar i autorizirime policiakiri stejsia vaj FPD/OJO vašo kerdo došalkeripaskoro akto te del "bikeripe e sudoskere deciziakoro", savo so vel sankcionirime e phandlipasa. Akaja procedura e instituciengiri inicirinen palo oficialnikano durudle dende džanipa katar tumari rig vašo bipatjavipe e deciziakoro e sudoskoro.

3.2. Arakhipe e viktimengoro katar o familiakoro zurbilacipe prekal o došalkeripaskoro proceduripe

O familiakoro zurbilačhipa nane dendo thaj ovel sankcioniripe. Cidindo kodolestar kaj o kher si maškaripe ano savo amen trubul te hošina amen sar majarakhle, e zuralutnenge save so keren zurbilačhipa palo phandle vudara amare kherestar si anglodikhle bare phandlipaskere sankcie. E došalkeripaskere procedure sa e došalipaskere aktoja si phandle e familiakere zurbilačhipasa thaj si inicirime pali oficialnikano durudžipe katar i rig e policiakiri thaj o fundavno putardo došalkeripe, ja pale došalkeripaskiri procedura ovela vazdime bizo te ovel rodime tumaro razipe. Jekhtuno vašo inciripe e došalkeripaskere procedurakoro vašo došalkeripaskoro akto si badaneskoro ratvardipe si thaj o trubutno xramome razipe.

Trubul te džanen kaj oven sankcionirime sa e forma e familiakere zurbilačhipandar ki familia: fizikano, psihikano thaj seksualnikano.

DOŠALKERIPASKORO AKTO	XRAMOVIPE E DOŠALKERIPASKERE AKTOSKORO
FIZIKANO ZURBILAČHIPA	
MUDARIPE	O aktivipa sikavel mudaripe e viktimeskoro sar viktima katar o familiakoro zurbilačhipa.
PHARO BADANESKORO RATVARDIPE	O pharo badaneskoro ratvardipe sikavel phagipe e sastipaskoro e viktimeskoro sar rezultato katar o cidime familiakoro zurbilačhipa.
BADANESKORO RATVARDIPE	O akto haljovela fizikano vaj psihikano ašaripe so ovel thaj isi ratvardipe savo so rodela thaj minimalnikano sastaripe vaj gajlja, kerdi sar rezultato katar o familiakoro zurbilačhipa.

PSIHOLOGIKANO ZURBILAČHIPE

ZURALIPE	O zuralipe ovela kerdo katar o forsiripe disavi terminirime decizia vaj terminiripe keripe buti so khuvel o tromalo marzi disave personakoro savi so si telo familiakoro zurbilačhipa.
MAMUJJURISTIKANO PHANDIPE	Kana i viktima e familiakere zurbilačhipastar si phandli vaj pale avere čhanesa si limitirime lakoro tromalipa e miškipaskoro.
PHAGERIPE E SIGURNIPASKORO	Phagerdipe e sigurnipaskoro savo so si kerdo katar o phagerdipe e šandipaskoro te viktimakoro katar o familiakoro zurbilačhipa.

SEKSUALNIKANO ZURBILAČHIPA

ZORLIKANIPE/SILUVANJE	O akto haljovel phagerdipe thaj rumipe e tromalipaskoro e viktimakoro katar familiakoro zurbilačhipa kana isi kerdipe e polovo vjavaharengoro bizo te ovel dikhlo si vaj na ko prandipe e zuralutnesa.
POLOSKO ATAKO UPRAL O ČHAVO/ČHAJ	O akto haljovel keripe zorlikanipe vaj aver akto upral o čhavo/čhaj kana isi familiakoro zurbilačhipa.
MAŠKARIPE KANA ISI PROSTITUCIA	O akto haljovela maškaripe vaj zuralo bilačhipa ki prostitucia e vktimakoro ko familiakoro bilačhipa katar i rig e bilačhutnestar.

Sar ovela kerdi i došalkeripaskiri procedura

Te cidindjen disave katar e vakerde forme trubul te den rodipe ki majpaši policiakiri stejsia vaj pale ko telefoneskoro vakerdipe vaj direktikano rodipe. Kana vakeren vašo zuralo bilačhipe, rodent e keren lafi e policiakere oficialutnesa savo so kerel buti ko familiakoro bilačhipe.

Katar baro džanlipe sit e den xramome vakerdipe kodoleske kana ulo tumenge o bilačhipe, kobor fare ovela kerdo adava thaj save palpalunipa tumen cidena. Uzal tumaro vakerdipe, e policiakere oficialutne ka kheden thaj aver tasdive, sar so si: fotografie katar e phagerdipa, medicinakiri dokumentacia, vakerdipa e tasdivengere, arakhipe thaj gindipe katar e phirnikane sime, lista katar o specialist-supspecialisto, raporto vaš dende aktia katar i rig e centrongere vaši socialnkani buti vaj aver institucia thaj av. Palo akava sa e khedime tasdivipa e došalkeripaskere deipasa ka oven dende dži o autorizirime došalkeripa so dela len dži o fundavno sudo.

Ani situacia kana arakhljoven ano serioznikano riziko tumen thaj tumare pašutne, vašo tumaro sigutno arakhipe, o sudo ka del damkeripe te cidindjovel o zuralutno katar o kher thaj ka ovel leske dendo te avel dži o kher. Akava sigutno proceduripe ka ovel dendo katar i rig e policiakoro thaj dende **Bahanesa dži o sudo vašo kerdipe tikne vaxteskere napia vašo arakhipe - cidipe e zuralutneskoro katar o kher thaj bidendipe te avel paše dži o kher.** Ano jekh roko si durudži te del vakerdipe thaj dži o autorizirime centro vaše socianikane butja te lel napia vašo tumaro arakhipe. Džikobor e zuralutne isi thaj arma, adava ka ovel lelo lestar thaj ka ovel vazdime procedura vašo leipe e armakere deipaskere listako. E policiakere oficialutne si durudži te den tumen raporto vaše napia save so si lele mamuj o zuralutno.

Džikobor e policikere oficialutne na dena došalkeripaskoro prijavipe dži o OJO, tadani tumen korkori šaj te den bahani dži OJO vaj pale privatnikano tužipe dži o sudo thaj adava ano rook katar 3 masek katar o dive kana sa adava ulo.

Ano thavdipe e čekature sudopaskoro anglo sudo si are džanlipastar te vakeren sar adava ulo tumenge, ja pale ane detalie te vakeren tumari situacia. Ko vakerdipe e zuralipaske savo so ulo tumenge vakeren vašo palutno incident thaj palo adava dureder džan e vakeripasa vaše anglederutne čipote e zuralipaskere. Vakeren kobor vaxt ulo tumenge o jekhto zurbilačhipe, kobor fare ovela tumenge adava thaj vakeren vaše situacie kana sas tumen majbari dar. Taro tumaro vakerdipe o sudia ka ikalel phandlo lav vašo serioznipe e zurbilačhipaskoro thaj ka del sankcia savi si adekvatikani e zuralutneske.

Te isi tumen dar te den tasdivipe e zuralipaske anglo zuralutno!

roden katar o sudia te del tumen šajdipe te den tasdivipe bizo leskoro ovipe athe.

Palo phandipe e čekature sudopaskoro thaj e ikaldipaskoro e tasdivipaskoro o sudo anel činavdipe savasa ovela sankcionirime o došalutno, vaj iranel o došalkeripa vaj mukhela ko tromalipe e zuralutne e familakere bilačhipaskoro. E sankcioniripaskere presudasa ovela zurardo thaj o tipo e sankciakoro vašo zuralutno e familakere biačhopaskoro: sankcia phandipe, lovengiri sankcia vaj alternativnikane napia (šartime osuda, šartime osuda e arakhipaskere kontrolasa, sudoskoro opomenipe).

Džikobor na sien hošime e deciziatar katar o sudo mamuj o činavdipe dendo si tumenge dži o apelaciakoro sudo ano rook katar 15 divesa te den aver rodipe palo leipe e kopiatar katar i presuda.

4.

Kontaktia katar e relevantnikane institucie thaj organizacie vašo arakhipe katar o familiakoro zurbilachipe

Maškarkomunengoro centro vašo socialnikani buti ki diz Skopje
Ofiso vašo familiakoro zurbilačhipa **02/3297-786**

Centro vašo thamikano dendo dumo e viktimonge katar o familiakoro zurbilačh

Psihologikano deipaskere godakoro than vaše viktimia katar o familiakoro zurbilačhipa
Khedipe vašo emancipacia, solidarnipe thaj jekhipe e džuvljengoro - ESE **02/3117-866**

Krizakoro Centro „Nadež“ **02/3173-424 • 02/15-315**

Organizacia e džuvljengiri ki diz Skopje (ODŽS) **02/15-700**

Khedipe vašo emancipacia, solidarnipe
thaj jekhipe e džuvljengoro - ESE
www.esem.org.mk

ESE ESE